

ТРАДИЦИЈА ПРОСВЕЋЕНОСТИ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

проф. др Ненад Николић

петак, 11³⁰-13⁰⁰, кабинет 24

После првих појава идеја просвећености у српској књижевности у делима Захарије Орфелина и Јована Рајића, просвећеност је у делу Доситеја Обрадовића добила свој зрео израз, да би потом код бројних писаца прве половине деветнаестог века идеје просвећености биле преузимане и преобликоване на различите начине. Скептички, песимистички и иронијски однос Јована Стерије Поповића и Љубомира Ненадовића према идејама просвећености означио је крај доситејевске линије у српској књижевности, али су се поједини елементи традиције просвећености ипак појављивали и у каснијем стварању, чак и крајем двадесетог века, све до Радослава Петковића и Радована Белог Марковића који су Доситеја узели за јунака своје прозе.

После уводног часа на којем ће бити рекапитулирана знања о просвећености у српској књижевности стечена током основних студија, наредни часови биће посвећени праћењу трансформација традиције просвећености у деветнаестом и двадесетом веку: сваки студент ће се приликом пријављивања за курс определити за по једно дело из програма на чијем ће примеру анализирати на који су начин идеје просвећености промењене током времена, како у вези са општијим идејним и друштвеним променама, тако и стилским трансформацијама српске књижевности. То ће учинити у форми усменог излагања као предлошка за дискусију. Као исход самосталне припреме и заједничке дискусије на часу, студент треба да напише завршни рад (минималног обима 30.000 карактера) којим ће, узимајући у обзир и његову припремљеност током семестра и активност на свим осталим часовима, заслужити коначну оцену.

Пријављивање за курс – 28. октобар

1. час – 4. новембар

Појам просвећености и просвећености у српској књижевности

Кратка рекапитулација

2. час – 18. новембар

Доситејеви следбеници: рани српски роман

Атанасије Стојковић, *Арисид и Најалија* (1801)

Милован Видаковић, роман по избору

3. час – 25. новембар

Класицистички ојклон: реафирмација традиције и вероисповести

Песме Лукијана Мушицког: „Сени Доситеја Обрадовића“ (1811), „Вуку Стефановићу Србљину от Србљина“ (1816), „К самом себи“ (1816), „На Видов дан“ (1817), „Глас народољупца“ (1819), „Глас (х)арфе шишатовачке“ (1821), „Ко мнѣ самому“ (1821), „Утеха пријатељу Григорију Гершићу“ (1833).

4. час – 2. децембар

Идеје просвећености у романџизму: од ироније до џајоса

Лаза Костић, „Спомен на Руварца“ (1865)

Ђура Јакшић, „Јевропи“ (1867)

Јован Јовановић Змај, „Светли гробови“ (1879)

5. час – 9. децембар

Посвјећено биће као ироничар

Љубомир Ненадовић, *Писма из Немачке* (1874)

6. час – 16. децембар

Просвјеноси у историјама српске књижевности

Стојан Новаковић, *Историја српске књижевности* (1867, 1871)

Јован Скерлић, *Српска књижевност у XVIII веку* (1909) и *Историја нове српске књижевности* (1914)

Милорад Павић, *Историја српске књижевности класицизма и ѓредромантизма: класицизам* (1979)

Јован Деретић, *Историја српске књижевности* (1983, 2002) и *Поетика српске књижевности* (1987)

7. час – 23. децембар

Просвјеноси и ѓосимодернизам

Борислав Пекић, роман по избору из саге о Његован-Турјашкима

8. час – 30. децембар

Тема ѓпросвјеноси у српској књижевности краја двадесетог века

Слободан Стојановић, *Јасиук ѓроба моја* (1991)

Радослав Петковић, *Судбина и коментари* (1993)

Радован Бели Марковић, *Мале ѓриче* (1999)

ЛИТЕРАТУРА

1. Immanuel Kant, „Odgovor na pitanje: Šta je prosvjećenost?“ (Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?, 1784), u: *Um i sloboda: spisi iz filozofije istorije, prava i države*, izbor, redakcija prevoda i predgovor Danilo Basta, Ideje, Beograd, 1974.
2. Ернст Касирер (Ernst Cassirer), *Филозофија ѓпросвјеноси* (*Die Philosophie der Aufklärung*, 1932), превео Данило Н. Баста, Гутенбергова галаксија, Београд, 2003.
3. Јован Скерлић, *Српска књижевност у XVIII веку* (1909) (*Сабрана дела Јована Скерлића*, књ. 9), Просвета, Београд 1966.
4. Јован Скерлић, *Историја нове српске књижевности* (1914), Просвета, Београд, 1967.
5. Frederik Koplston (Frederick Copleston), *Istorija filozofije. Tom VI: od francuskog prosvetiteljstva do Kanta* (*A History of Philosophy. Volume VI. Modern Philosophy: From the French Enlightenment to Kant*, 1964), превео са енглеског Слободан Дамњановић, Dereta, Beograd, 2014.
6. Јован Деретић, *Досијеј и његово доба*, Филолошки факултет, Београд, 1969.
7. Јован Деретић, *Видаковић и рани српски роман*, Матица српска, Нови Сад, 1980.
8. Милорад Павић, *Историја српске књижевности класицизма и ѓредромантизма: класицизам*, Нолит, Београд, 1979.
9. Mišel Fuko (Michel Foucault), „Šta je prosvetiteljstvo?“ (Qu'est-ce que les Lumières?, 1984), превео Ivan Milenković, Beograd, *Treći program*, br. 102, proleće 1995.
10. Милорад Павић, *Историја, ситалез и ситил: Језичко ѓамћење и ѓеснички облик II*, Матица српска, Нови Сад, 1985.
11. Јован Деретић, *Поетика српске књижевности*, „Филип Вишњић“, Београд, 1997.
12. Ненад Николић, *Меандри ѓпросвјеноси: Неколико лица српске књижевности XVIII и XIX века*, Службени гласник, Београд, 2010.